

Warszawa, 2 lipca 2023 r.

Prof. dr hab. Katarzyna Jankowska-Borzykowska

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

Warszawa, Okólnik 2

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ MGR TAMARY GRANAT

Zleceniodawca recenzji

Rada do Spraw Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku.

Skład orzekający w postępowaniu nadania stopnia doktora pani Tamarze Granat wyznaczył mnie na recenzenta w tej sprawie 24 kwietnia 2023 roku.

Na podstawie art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. z 2022 roku poz. 547 z późniejszą zmianą), otrzymałam dokumentację, nagranie dzieła i jego opis od prof. dr hab. Przemysława Stanisławskiego z tej właśnie Uczelni.

Promotorem pracy doktorskiej pani Tamary Granat jest prof. dr hab. Maria Prabucka-Firlej.

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr Tamary Granat pt. "Cechy muzycznej wypowiedzi w Sonatach Fortepianowych na 4 ręce Wolfganga Amadeusza Mozarta" powstała pod kierunkiem prof. Anny Prabuckiej-Firlej.

Nagranie to płyta wydana przed kilkoma laty- w roku 2016. Jest to płyta nagrana przez Duo Granat/ Kreda, znakomity duet grający od wielu lat razem właśnie na 2 fortepiany lub 4 ręce.

A oto program płyty, a właściwie 2 płyt, które zostały razem wydane z Sonatami W.A.Mozarta:

Płyta nr 1

W. A. Mozart

Sonata G-dur KV 357

Sonata C-dur KV 521

Sonata B-dur KV 358

Płyta nr 2:

W.A.Mozart

Sonata C-dur KV 19d

Sonata D-dur KV 381

Sonata F-dur KV 497

Płyta wydana przez firmę DUX.

Reżyseria nagrania, montaż i mastering- pani Beata Jankowska- Burzyńska

Nagranie zrealizowane w Sali Kameralnej NOSPR w Katowicach 1-4 kwietnia 2016 roku.

Teksty-Tamara Granat

Tłumaczenie tekstów i edycja Maksymilian Granat-Malicki

Wykonawcy- duet Tamara Granat i Adrian Kreda.

Opis nagrania

1.Sonata G-dur KV 357

cz. I- Allegro- bardzo dobrze gra duet, współpraca świetna, znakomicie ukazane tematy i forma części. Świetna współpraca. Również dynamika zgodna z zapisem kompozytora. Partnerzy ukazują zawsze ważne głosy nawzajem, udostępniając to jeden drugiemu. Bo zarówno pierwszy głos jak i drugi są równie ważne, o czym oboje świetnie wiedzą.

W części II- Andante- ukazane ważne głosy i jest również rodzaj rozmowy między partnerami. Oczywiście głos górny wykonuje zawsze Tamara Granat, zaś Jej partner również świetnie gra, są właściwie znakomicie zgrani i potrafią rozumieć się doskonale.

Sonata C-dur KV 521

Cz. I – Allegro – frazowanie i dynamika zgodne z zapisem kompozytora, bliskie charakterem muzyce Mozarta. To świadczy o tym, że partnerzy świetnie rozumieją jego muzykę.

Cz. II- Andante- również bardzo dobrze wykonana, choć mam wrażenie, że część środkowa jest wykonana trochę wolniej, ale zakończenie nie budzi wątpliwości. Jest też bardzo piękne. Partnerzy grają idealnie razem, jak jeden pianista.

Cz. III - Allegretto- znakomite tempo, znakomite frazowanie. Partnerka zastosowała tu własny dodatek wręcz wirtuozowski, zaś dialog między nimi dostrzegam. Zakończenie znakomite.

Sonata B-dur KV 358

Cz. I- Allegro - Dialog znakomity, staccato i legato zgodne z tekstem. Partnerzy stosują własne wymiany głosów, pięknie ukazując ważność tematów. Pedalizacja zgodna z zapisem kompozytorskim, nie nadmierna.

Cz. II- Adagio- piękne frazowanie, bardzo razem. Partnerzy grają bardzo *legato*, pięknym dźwiękiem. Na szczęście tam gdzie *legato* nie jest zapisane przez kompozytora grają trochę swobodniej, bardziej *non legato*. Podoba mi się to wykonanie.

Cz. III Molto presto- świetne wykonanie, dynamika zmieniana zgodnie z zapisem kompozytora. Pędząca i pełna życia muzyka, partnerzy dają radę wykonać to znakomicie.

Sonata C-dur KV 19d

Cz. I -Allegro moderato – żyjąca muzyka, pedalizacja zgodna z zapisem. Utwór napisany przez bardzo młodego Mozarta, ale styl tej muzyki jest zgodny z jego kompozycjami w przyszłości. Artyści bardzo dobrze rozumieją poszczególne frazy, jest to dostrzegalny dialog między nimi.

Cz. II Menuetto – świetny charakter tej muzyki, znakomite frazowanie. Styl menueta świetny i dostrzegalny. Budowa fraz również da się zauważyć. Czasem trochę przydałoby się więcej dostrzegalnej budowy frazy, rytmu i legata.

Cz. III- Rondeau. Allegretto

Wolny fragment zagrany dobrze, też może być więcej legata. Ale ta część również podoba mi się bardzo.

Sonata D-dur KV 381

Cz. I- Allegro – świetne budowanie fraz. Dynamika , charakter- idealnie razem. Nie ma nadużywania pedału, wszystko zgodnie z myślą kompozytora. Partnerzy bardzo dobrze się uzupełniają, towarzyszą sobie owocnie. Przy zmianie tonacji z *dur* na *moll* również zmieniają

dynamikę, co jest zapisane w nutach, choć oni mają wydanie bez dynamiki, po prostu sami tak słyszą.

Cz. II- Andante – ukazanie charakteru muzyki poprzez budowanie fraz, również ukazanie ważnych głosów- czasem góra, czasem dół. Tu przydało by się więcej spokoju i twórczego zrozumienia piękna tej części. Mozart to wielki kompozytor. Ale czasem pianiści zamieniają się głosami i ukazują swoje możliwości pianistyczne, co jest ważne.

Cz. III- Allegro molto- świetny dialog! Energia, ujawnianie głosów i znaczenia tychże bardzo jest świetne i staranne. Przydałoby się więcej zmian dynamiki, choć mam wrażenie że to też zależy od nagrywających specjalistów.

Sonata F-dur KV 497

Cz. I- Adagio. Allegro di molto – jest to część najdłuższa i najtrudniejsza, trzeba znaleźć charakter i ważne głosy. *Adagio* to rodzaj rozmowy między partnerami, przy starannym *legato*. Allegro di molto grane jest bardzo starannie. Czasem partnerzy lekko zwalniają, tam gdzie jest bardzo trudny technicznie fragment. Rozumiem ich. To bardzo trudny utwór, choć pianiści są dobrzy.

Cz. II – Andante- świetne wykonanie, frazowanie, pedalizacja bez zarzutu, bardzo skromna, co w muzyce Mozarta jest bardzo ważne. Partnerzy wspólnie udostępniają przebieg fraz. Również stosują dynamikę, raz większą raz mniejszą. Znakomite zakończenie.

Cz. III- Allegro – moim zdaniem charakter tej części jest zbliżony do menueta, co każdy z partnerów świetnie udostępnia słuchaczowi. Każdy z partnerów ukazuje ważną frazę, prowadzą też znakomity dialog. Są bardzo razem, nie słychać ani razu że grają we dwoje. Wirtuozeria na wysokim poziomie. Ta ostatnia część również bardzo mi się podoba, uważam że ten duet jest znakomity.

Część opisowa pracy

Praca składa się ze wstępu, 4 rozdziałów, zakończenia, spisu ilustracji, bibliografii, streszczenia. Otrzymałam również wersję angielską pracy oraz oświadczenie autorki pracy.

We wstępie Autorka pisze o tym, czym dla Niej jest granie na 2 fortepiany i 4 ręce. Jest to Jej ukochany sposób grania, występu, wykonawstwa muzyki kameralnej. Pisze również o Mozarcie,

którego uważa za kompozytora wybitnego, pisze o swoim partnerze, z którym granie sprawia Jej ogromną przyjemność i rozumie doskonale, że On też bardzo lubi grać na 2 fortepiany i 4 ręce. Autorka również ukazuje treść każdego z 4 rozdziałów, co jest bardzo cenne, ponieważ dla mnie to co pisze jest rzeczywiście bardzo ważne jeśli chodzi o zakres kształcenia studentów i nie tylko. Natomiast to, że pisze wspaniałe słowa o swojej promotorce pani Prabuckiej-Firlej jest dla mnie również ważne i zrozumiałe. Wspomina również jego *Requiem*, którego nie dokończył, ponieważ dość szybko minęło jego życie- miał zaledwie 35 lat, kiedy odszedł.

Rozdział I zawiera opis twórczości i sylwetki kompozytora, jego życie i sposób koncertowania. Zwłaszcza ogromną ilość oper, które kompozytor stworzył, co jest nam znane i budzi szacunek i zachwyt. Wiemy, że Mozart był miłośnikiem opery, wszystko co tworzył było z operą związane, również pieśni jego autorstwa.

Rozdział drugi to bardzo interesujący rozdział, ponieważ Autorka opisuje własne opracowania wykonawcze wszystkich sonat Mozarta na 4 ręce. Powojuje się zarówno na Światosława Richtera- wspaniałego pianistę, jak i Henryka Neuhausa, który napisał świetną książkę, w której opisuje sposób pozyskania dobrej techniki pianistycznej. Również wspomina Waltera Gieseckinga oraz jego stosunek do możliwości znakomitego wykonawstwa pianistycznego. Wszystko porównuje też ze śpiewakami, których głos i możliwość oddychania mają wpływ na muzyczne wykonawstwo arii i pieśni, również od strony aktorskiej. Autorka wspomina również o swoim spotkaniu z Paulem Badurą- Skodą, który również grał w duecie fortepianowym i o jego podsumowaniu jej grania. Autorka z czasem znalazła znakomity sposób na to aby swobodnie grać w duecie fortepianowym z Adrianem Kredą, zresztą oboje doszli do tego. Potem Autorka opisuje sposób wykonania, kiedy czasem któreś z nich przejmuje głos czy nutę, co wzbudziło mój wielki szacunek, ponieważ u mnie w klasie również wielu studentów gra na 4 ręce i nigdy mi to jeszcze nie przyszło do głowy! Zawsze mam wrażenie że kompozytor wie co robi, co pisze... A jednak uważam teraz, że Autorka ma rację. Później następuje opis wykonawczy wszystkich 6 sonat Mozarta, gdzie następuje opis wykonawczy z podziałem na ważność głosów, melodii, tematów. Każda sonata opisana jest starannie, są wskazania które głosy są ważniejsze, co wykonawcy powinni zrobić, kto jak ma grać. Który z pianistów ma jednak przejąć część nut aby pomóc partnerowi. Jest też opisane powstanie każdej z sonat, dla kogo została napisana, co w niej ma największe znaczenie.

Rozdział trzeci to opis problematyki brzmienia fortepianu w sonatach Mozarta na 4 ręce. Dotyczy to zarówno czasowej konstrukcji fortepianu, powiązaniu jego z klawesynem, różnicą z fortepianami współczesnymi, o czym wiemy doskonale, teraz wielu pianistów korzysta z możliwości grania na fortepianach historycznych, co zbliża nas do muzyki Mozarta i tłumaczy, czemu nie wolno nam walić przy wykonawstwie utworów tego kompozytora i jeszcze kilku

innych z tamtej epoki. Zresztą dlatego mamy konkurs na fortepianach historycznych, który jest oceniany przez wybitnych wirtuozów znanych na całym świecie. Przy tej okazji Autorka omawia również wiele elementów wykonawczych, które pianiści posiadają, a więc melodykę, rytmikę, fakturę, tempo, agogikę, artykulację, dynamikę, harmonię, kolorystykę, pedalizację i inne. To co Autorka ukazuje jest znakomite, podaje również szereg utworów wielu znanych kompozytorów, którzy właśnie na tych aspektach się opierali komponując - tak jak Musorgski, Debussy, Ravel, Grieg, Saint-Saens, Bizet, Faure i inni. To również wyjątkowo ciekawy rozdział.

Rozdział czwarty to opis własnej pracy i jej sposobów – rozważania i refleksje.

Autorka wspomina początek swojej pracy, nauki gry na fortepianie, w tym wraz z siostrą- starszą o 6 lat, z którą grała również kiedyś razem na pianinie. Już wtedy była tym zachwycona. Później, wraz ze swoim pierwszym mężem Waldemarem Malickim rozpoczęła wspólne granie. Jej zdaniem jest to najbardziej intymna strefa muzykowania. Przy tym sposobie grania Jej zdaniem należy przede wszystkim otworzyć uszy i nie przejmować się tym, że trzeba siedzieć bardzo blisko siebie, dążyć do koordynacji ruchowej i wspólnego brzmienia. Autorka omawia również sposób wspólnego siedzenia przy fortepianie, aby jeden drugiemu nie przeszkadzał, nawet przy dużej mobilności jednego z partnerów. Oczywiście przystępując do pierwszej próby każdy z dwojga pianistów musi być odpowiednio przygotowany, aby znaleźć w tej muzyce sens i pracować tak, aby grać bardzo razem. Autorka wymienia również najtrudniejsze utwory, których granie razem wymaga od każdego z nich starannego przygotowania, co budzi mój podziw. Pisze również o tym, że legato jest bardzo ważne, ważniejsze niż pedalizacja, i to zależy od znakomitego pomysłu na sposób palcowania, z czym absolutnie się zgadzam. Na zakończenie rozdziału Autorka ukazuje 18 uwag, które mają znakomity wpływ na współpracę partnerów w duecie fortepianowym, proponuje każdemu aby sam przeczytał Jej pracę, to wszystko bardzo wiele wyjaśnia!

Zakończenie- opis znaczenia pracy z Adrianem, opis solowego grania, które Autorka podziwia ale współczuje pianistom solistom, bo są oni absolutnie sami i nikt po koncercie z nimi nie dyskutuje, muszą samotność jakoś wytrzymać. Podziwiam całą tę pracę, oceniam ją bardzo wysoko.

Następnie zostaje opisany cykl ilustracji, przykładów muzycznych, następnie bibliografia, w tym źródła internetowe oraz 12 książek wymienionych alfabetycznie.

Życiorys Autorki

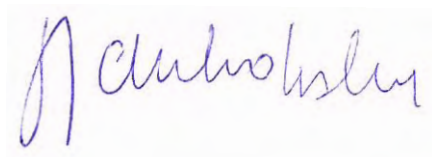
Ukończyła z wyróżnieniem Liceum Muzyczne we Wrocławiu w klasie Janiny Butor. Jako 16 letnia uczennica zdobyła stypendium chopinowskie I stopnia w Warszawie w 1979 roku. W latach 1982-1987 odbyła studia pianistyczne w Akademii Muzycznej im. St. Moniuszki w Gdańsku w klasie prof. Jerzego Sulikowskiego i klasie kameralnej prof. Romana Suheckiego. Odbyła również kursy letnie u prof. Wiktora Mierżanowa i Tatiany Szabanowej. Jest również laureatką Konkursu im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy (1987). Jest założycielką i liderką duetu fortepianowego Duo Granat w którym gra od 40 lat. Ma na swoim koncie 16 płyt CD i 15 DVD oraz wiele nagrań dla Polskiego Radia, Telewizji i TVP Kultura, Radia Dla Ciebie, Radia Chopin oraz Teatru Wielkiego-Opery Narodowej w Warszawie. Przez 25 lat koncertowała wspólnie z Waldemarem Malickim w wielu krajach Europy, Ameryki Północnej i Rosji. W roku 2000 duet otrzymał nagrodę *Fryderyk* za nagranie Koncertów Bacha, a rok później za nagranie utworów

Paderewskiego- nominację do tej nagrody. Jako kameralistka współpracowała przez wiele lat z Kuwait Philharmonic w Kuwejcie, w 1999 odbyła tournée po Indonezji, prowadząc również kursy pianistyczne. W 2001 roku współpracowała z Kwartetem Smyczkowym Camerata i Kwartetem Smyczkowym Prima Vista. W latach 1998-2002 brała udział w Festiwalu Muzyki Kameralnej Bravo Maestro. Brała udział w wielu konkursach jako juror, organizowała wiele koncertów z własnym udziałem. Od 2015 roku Tamara Granat współpracuje wyłącznie z Adrianem Kredą-pianistą, z którym zna się od ponad 30 lat. Artyści wspólnie dzielą pasję do gry w duecie fortepianowym. Występują w Polsce, Europie, Ameryce Południowej, na Bliskim Wschodzie i w Azji, prezentując repertuar klasyczny na dwa fortepiany i cztery ręce. Mają na swoim koncie wiele nagrań CD i DVD, w tym z muzyką polską. Oprócz klasyki wykonują również muzykę rozrywkową w aranżacji Adriana Kredy „Pop & Musical & Film”, na którą składa się wiele utworów bardzo znanych musicali, piosenek Stinga czy Legranda oraz muzyki filmowej. Od roku 2010 Tamara Granat zatrudniona jest w Teatrze Wielkim w Warszawie w Dziale Programów Edukacyjnych. Od roku 2020 wspólnie z Adrianem Kredą Tamara Granat prowadzi Letni Kurs Pianistyczny – fortepian na Dwie i Cztery ręce. Duet prowadzi międzynarodowe kursy mistrzowskie duetów fortepianowych w Genewie, w Rumunii oraz w Teatrze Wielkim-Operze Narodowej w Warszawie.

Konkluzja

Pracę doktorską tak w części nagraniowej jak i w opisie dzieła oceniam bardzo pozytywnie. Przede wszystkim- znakomite nagranie 6 duetów W. A. Mozarta, świetny opis działalności jak i owych utworów budzi mój wielki podziw i poczucie znakomitej pracy. Swoim nagraniem oraz dysertacją Autorka wzbogaca kulturę muzyczną, przyczyniając się zarówno do rozwoju dyscypliny artystycznej jak i całej dziedziny sztuk muzycznych. **Proponuję wyróżnienie dla doktorantki.**

Niniejszym stwierdzam, że Doktorantka wykazała się głęboką wiedzą praktyczną i teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia pracy artystycznej. W ten sposób doktorantka rozwiązała założone zagadnienia artystyczne i spełniła bez zastrzeżeń wymagania art. 187 pkt 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Pracę doktorską przyjmuję.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "J. Chudobinski". The signature is written in a cursive style with a large initial "J".